

Arbejdsrapport fra KLEO-projektets første runde juni 2018

Hvad skal bevares, og hvad skal ændres?

Lea Lund

Titel:

Arbejdsrapport fra KLEO-projektets første runde juni 2018. Hvad skal bevares, og hvad skal ændres?

Forfatter:

Lea Lund, ph.d. Adjunkt i almen didaktik indenfor ungdoms og videregåendeuddannelser Aarhus Universitet.

CUDiM:

Center for Undervisningsudvikling og Digitale Medier (CUDiM) er et center under Faculty of Arts på Aarhus Universitet. Centret er spydspids i fakultetets satsning på forskning, videnudveksling og (efter-)uddannelser inden for:

- de videregående uddannelsers pædagogik og didaktik,
- gymnasieuddannelsernes pædagogik og didaktik,
- udvikling af uddannelser og undervisning i relation til disse uddannelser,
- anvendelse af digitale medier til at understøtte læring gennem hele uddannelsessystemet og i uformelle kontekster.

Ophav:

Ophav © Forfatter og CUDiM 2018

ISBN: 978-87-7684-592-6 (e-bog)

Arbejdsrapporten må kun anvendes til ikke-kommercielle formål og den kan findes digitalt på www.tdm.au.dk.

Rapporten kan frit kopieres og viderebearbejdes med angivelse af kilde.

TDM er den engelske forkortelse for:

Centre for Teaching Development and Digital Media.

Arbejdsrapport fra KLEO-projektets første runde juni 2018

Hvad skal bevares, og hvad skal ændres?

Indholdsfortegnelse

Kort om KLEO-projektet og arbejdsrapporten	5
Resume: Generel tilfredshed fra lærere- og ledere.....	6
Indledende om projektets første runde på Skive College (SC).....	7
Hvilke spørgsmål besvarede deltagerne?.....	8
Hvad skal bevares i anden runde på SC og på de nye skoler?	9
Positivt ved pædagogisk dag – ifølge leder og konsulenter	9
Positivt ved workshoppen – ifølge leder og konsulenter	11
Positivt ved pædagogisk dag og workshoppen – ifølge KLEO-lærere på SC.....	13
Hvad skal ændres i anden runde på SC og de nye skoler?	15
Plads til forbedringer på pædagogisk dag – ifølge leder og konsulenter.....	15
Hvad skal ændres ved workshoppen – ifølge leder og konsulenter?	17
Hvad skal ændres ved pæd.dag og workshoppen – ifølge KLEO-lærerne?	19
Samspil mellem pædagogisk formiddag og workshop om eftermiddagen	22
Opsummering – gode råd til pæd. dag og workshop på nye skoler	24
Generel tilfredshed fra lærersiden	25
Observation og sparring og videndeling	25
Udbytte ved konsulentbesøg i klassen og efterfølgende samtale	25
Udbytte ved lederbesøg i klassen og efterfølgende samtale	26
Fremtidige ændringer.....	28
Efter endt læsning: Til konsulenter og ledere	29
Referencer	30

Kort om KLEO-projektet og arbejdsrapporten

KLEO-projektet undersøger KlasseLedelse og ErfaringsOpsamling i ungdomsuddannelserne. Projektet er opbygget som en aktionslæringsproces. Projektet rummer dels et lærerudviklingsprojekt og dels et skoleudviklingsprojekt, idet den pædagogiske ledelse indgår som en væsentlig medspiller og aktør i processen.

I projektet uddannes otte pædagogiske konsulenter til det, vi i projektet kalder KLEO-konsulenter. Disse otte konsulenter skal forestå aktionslæringsprocessens udførelse i samspil med KLEO-lærerne på hver enkelt skole. De pædagogiske ledere gennemgår samme grundlæggende uddannelsesforløb som konsulenterne. Alt sammen under ledelse af CUDIM, AU. Projektet er en videreudvikling og opskalering af de gode erfaringer fra projektet RelationsKompetence Og Klasseledelse i gymnasiet: ROK-projektet (Lund & Boie, 2017a, 2017b; Lund & Lund, 2017).

KLEO-projekts formål er at udvikle bedre lærerkompetencer via inddragelsen af skolens pædagogiske ledelse inden for de fem ungdomsuddannelser, der deltager i Region Midtjylland.

Denne arbejdsrapport er lavet på baggrund af erfaringerne om det praktiske ved første udrulning på Skive College, hvor de 15 deltagende lærere og deres leder har afprøvet første runde i KLEO-projektet fra januar til april 2018 understøttet af de otte KLEO-konsulenter tilknyttet projektet. Fra efteråret 2018 skal disse erfaringer spredes til yderligere fire skoler: Grenaa Gymnasium: HF, Randers HF & VUC: AVU, SOSU Herning: SOSU og Silkeborg Business College 360: HHX.

KLEO-konsulenterne samt lærere og leder fra Skive College har beskrevet deres erfaringer vedrørende det praktiske i projektets første runde. Denne afrapportering er lavet med henblik på at sikre, at tilrettelæggelsen af det videre forløb på de nye skoler samt på Skive College bliver justeret ud fra de deltagende læreres oplevelser. Rapporten er således udelukkende et arbejdsredskab til konsulenterne og lederne om processen, som de har varetaget. Derfor er alle spørgsmål og svar vedrørende det praktiske i forløbet indsat i denne arbejdsrapport efterfulgt af plads til konsulenternes egne noter.

Denne arbejdsrapport viser således *ikke*, hvordan lærerne har arbejdet med deres aktioner, og hvad de har erfaret herved. Denne indsigt foreligger i 'Tegn på lærerudvikling – Rapport 1. En evaluering af KLEO-projektets første runde juni 2018' (Lund, 2018), hvor man også kan læse mere om det teoretiske afsæt bag projektet, og desuden kan man se de samlede informant- og data-sæt.

Lea Lund
Uddannelses- og forskningsleder på KLEO
Center for Undervisningsudvikling og Digitale Medier (CUDIM)
Aarhus Universitet
Juni 2018

Resume: Generel tilfredshed fra lærere- og ledere

Lærerne udtrykker, at de er tilfredse med projektet og den måde dels workshop og dels pædagogisk dag er forløbet på. Lærerne bliver desuden inspirerede af konsulenternes tilgang og oplever overvejende en god sparring dels med leder og dels med konsulent i forbindelse med observation af undervisningen samt ved det evaluerende møde, som lederen forestår til slut i aktionsrunden med alle lærerne samlet.

Det fremgår af tilbagemeldinger fra lærere, leder og konsulenter at der skal justeres en smule på tilrettelæggelsen og afviklingen af pædagogisk dag og workshopens indhold, timing og vægtningen, men overordnet er der tilfredshed med den første udrulning af KLEO-projektet på Skive College. Ligesom også elementerne *aktionsplan* (udfyldt af lærer), *observationsplan* (udfyldt af lærer) og *evaluering* (udfyldt af konsulent og af leder i form af samlende møde med alle lærere) er benyttet. Disse elementer sikrer, at lærernes aktionsarbejde bliver systematisk og dermed tilgængeligt for refleksion i sparring med andre kollegaer/konsulenter og leder. Alle deltagere har på tilfredsstillende vis udfyldt disse med en høj svarprocent¹.

Læsevejledning

Først vises indholdet i forløbets første runder. Dernæst hvilke spørgsmål deltagerne er blevet stillet, herefter følger deltagernes besvarelser.

---

¹ Svarprocenter:

Aktionsplaner, svarprocent: 100% (Alle 15 lærere)

Observationsplaner, svarprocent: 94% (14 lærere)

En konsulent var syg, derfor er der ikke afholdt observation for den ene KLEO-lærer.

Evaluering fra konsulent, svarprocent: 94% (14 lærere)

En konsulent var syg, derfor har man ikke kunnet udfylde evaluering.

Evaluering fra lærer, svarprocent: 67% (I nogle af spørgsmålene under 50%, da læreren har undladt at svare)

Evaluering fra leder med alle KLEO-lærere: 100%

(To evalueringsmøder afholdt af leder: 8 lærere v. første møde, 7 lærere v. andet møde)

Indledende om projektets første runde på Skive College (SC)

- Efteråret 2017: Uddannelse af otte KLEO-konsulenter (aktive gymnasielærere) samt de fem deltagende skolars pædagogiske ledere.
- Foråret 2018: På Skive College (SC) har lærerne afprøvet første runde i KLEO-projektet: januar – april 2018, da Skive college er 'forsøgsskole', hvor hele lærerkollegiet deltager i projektet (dog ikke de lærere der deltog i det tidligere ROK-projekt)².

Elementerne i forløbet foråret 2018:

- Konsulenterne har afholdt pædagogisk dag på Skive College for lærerkollegiet d. 10.1 2018.
- Konsulenterne har afholdt workshop på Skive College for 15 KLEO-lærere d. 10.1 2018.
- Hver konsulent er tilknyttet to lærere.
- Lærerne har hver udfyldt en aktionsplan (i alt=15) og en observationsplan (i alt=14).
- Lærerne har fået tilsendt en elevbesvarelse (QTI) i form af en relationspædagogisk lærerprofil.
- Konsulenterne har læst aktionsplan og observationsplan og efterfølgende observeret og afholdt didaktisk samtale med de to KLEO-lærere, som de er tilknyttet.
- Konsulenterne har udfyldt evaluering for de to lærere i første aktionsrunde, som de er tilknyttet.
- Leder fra SC har læst alle læreres indleverede aktionsplaner og observationsplaner og har efterfølgende observeret hver enkelt lærers undervisning og har inddraget dette samt lærerprofilen (QTI) som en del af MUS-samtalen med den enkelte lærer.
- Leder fra SC har afholdt evaluerende didaktisk samtale med alle KLEO-lærere slut marts og start april 2018.
- Konsulenterne og ledere fra de fem deltagende skoler har deltaget i erfaringsopsamlingsseminar d. 18.4 2018.

Konsulenter, lærere og leder fra Skive College har beskrevet deres erfaringer vedrørende det praktiske i processen fra første runde. Disse erfaringer er samlet i denne rapport med henblik på at tilrettelægge det videre forløb på de nye skoler og Skive College bedst muligt.

Herunder vises hvilke spørgsmål deltagerne er blevet stillet, derefter følger deltagerens besvarelser.

---

² ROK-projektet (RelationsKompetence Og Klasseledelse læs mere herom i: Kamp, 2017a, 2017b, Lund & Boie, 2017a, 2017b, 2017c).

Hvilke spørgsmål besvarede deltagerne?

Efter første pædagogiske formiddag og workshop eftermiddag den 10. januar 2018 blev leder på Skive College og alle KLEO-konsulenterne stillet følgende spørgsmål:

1. Hvad fungerede rigtigt godt på pædagogisk formiddag?
2. Hvad fungerede knap så godt på den pædagogiske formiddag?
3. Hvad fungerede rigtigt godt på den efterfølgende workshop?
4. Hvad fungerede knap så godt på den efterfølgende workshop?
5. Hvad skal bibeholdes ved planen fra Skive den 10/1 2018?
6. Hvad skal ændres ved planen fra Skive den 10/1 2018?

Svarprocent: 100%

Efter første runde blev alle KLEO-lærere i april måned stillet følgende spørgsmål, som har betydning for, hvad vi videre skal planlægge og korrigere:

1. Hvilket udbytte har du haft af at have besøg af din leder i forbindelse med din aktion?
Giv gerne specifikke eksempler, således at en person udefra kan følge din beskrivelse.
2. Hvilket udbytte har du haft af at have besøg af din konsulent i forbindelse med din aktion?
Giv gerne specifikke eksempler, således at en person udefra kan følge din beskrivelse.
3. Hvilke elementer fra den pædagogiske dag og efterfølgende workshop med KLEO-konsulenterne oplever du som brugbare?
4. Hvad ser du gerne ændret ved næste aktionsrunde?
Evt. i forhold til den næste pædagogiske dag og workshop i KLEO-projektet. Eller fx i forhold til det strukturelle og organisatoriske ved samarbejdet mellem dig og din KLEO-konsulent og mellem dig og din KLEO-leder.

Svarprocent: 67%

Efter første runde afholdt lederen på SC en evaluerende samtale med alle 15 KLEO-lærere (over to møder med syv i den ene gruppe og otte i den anden gruppe), hvor de diskuterede og besvarede følgende spørgsmål, hvor særligt spørgsmål 5-7 har betydning for, hvad der videre skal planlægges og korrigeres:

1. Hvad var hensigten med aktionsrunden?
2. Hvordan kan I forholde lærerens data/erfaringer til fx anden empiri/data, anden teori om emnet?
3. Hvad gik godt?
4. Opnåede lærerne generelt set det, de havde til hensigt?
5. Hvad gik knapt så godt?
6. Hvilke hindringer stødte lærerne på?
7. Hvad kan gøres anderledes efter denne periode?

Svarprocent: 100%

Hvad skal bevares i anden runde på SC og på de nye skoler?

Positivt ved pædagogisk dag – ifølge leder og konsulenter

Herunder indsat citater fra konsulenter og leder, som udtrykker deres positive oplevelse ved den pædagogiske dag:

Måske behøver teorien omkring aktionslæringstilgangen ikke fylde så meget.

Lærerne begyndte meget tidligt på dagen at spørge ind til, hvordan de skulle gøre rent praktisk, og denne adskillelse af det teoretiske og det praktiske behøver måske ikke vægte det teoretiske så højt.

Det vigtigste er vel, at de har en forståelse for, hvad der er på spil overordnet set samt en forståelse for processen?

Konsulentevaluering af workshoppen

Nogle indlæg føltes lidt lange og der bør være mere fokus på baggrunden for hhv. aktionslæring og QTI. Nogle slides var lidt for lange og nogle slides var svære at se.

Konsulentevaluering af workshoppen

Det var ikke helt tydeligt i starten hvad det var, der skulle ske – og hvornår. Der kunne godt have været en tydeligere gennemgang af hele projektet og deadlines. Jeg fik sagt, at jeg til samtalen også ville snakke med lærerne ud fra deres QTI. Det var først efterfølgende jeg blev helt skarp på, at det kun er lærerne selv, der behøver at se den.

To lærere var lidt bekymrede for brugen af QTI, selv om vi prøvede at fortælle, at det kun er et øjebliksbillede fra et hold af elever. Generelt tror jeg, at man skal være meget tydelig i at forklare hvem der skal gøre hvad – og hvornår.

Lederevaluering af workshoppen

Indlæg om aktionslæring blev lidt fattigt og her kunne der måske være lidt mere dybde. Inddragelse af flere eksempler kunne være en ide.

Konsulentevaluering af workshoppen

Jeg skal måske selv være bedre til at tænke praksis eksempler ind i min teori-del (om aktionslæring).

Konsulentevaluering af workshoppen

Kunne måske være en overvejelse værd, at placere oplægget om QTI efter frokost og komme i gang med aktionsplanerne (brainstorm og problemløsningskredsningen/Delphi-metoden) efter introduktion til aktionslæringsbegrebet – altså før frokost.

Konsulentevaluering af workshoppen

Gennemgangen af aktionslæring. Der var lidt misforståelser, men ikke noget, der ikke nemt kan gøres bedre.

QTI målingen er igen til stor debat. Lærere ser den som en måling af dem, som kan bruges negativt. Det gjorde vi på Randers Statsskole også til at starte med (en ROK-projektdeltager skole). Der skal måske tænkes lidt anderledes, eller acceptere at QTI bliver modtaget med mistro.

Konsulentevaluering af workshoppen

Når man skal introducere til aktionslæring, er det vigtigt at have (mange) gode og konkrete eksempler med som inspiration til at sætte lærernes tanker omkring egne potentielle aktioner i gang.

Konsulentevaluering af workshoppen

Plads til egne noter...

Positivt ved workshoppen – ifølge leder og konsulenter

Herunder indsat citater fra konsulenter og leder, som udtrykker deres positive oplevelse ved workshoppen:

Mettes (konsulent) idegenereringsproces, som også var det, lærerne havde glædet sig til.

Konsulentevaluering af workshoppen

Oplevede denne del som rigtig fin, hvor alle kom i gang med første forløb.

Konsulentevaluering af workshoppen

Det fungerede godt, at der var tid til at konsulenterne og lærerne havde tid til at sidde samme og arbejde med aktionerne. Det gav lidt ro på. Konsulenterne var rigtig gode til at håndtere dette – og det var de alle sammen – også dem, der ikke var fra Skive. Det gjorde altså ikke noget, at det var en konsulent, der kom fra en anden skole.

Lederevaluering af workshoppen

Det fungerede godt at lærerne hurtigt kom i gang med at arbejde med deres aktionsplaner og der var god tid til dette.

Konsulentevaluering af workshoppen

Mette var meget skarp (i hendes oplæg). Det fik jeg noget ud af selv også.

Konsulentevaluering af workshoppen

Det virkede til, at de fleste kom godt i gang.

Konsulentevaluering af workshoppen

Det fungerede godt, at få KLEO-lærerne i gang med det reelle arbejde. Det sad de også ventede på. Det er jo ikke overraskende. Sådan vil det altid være. Også rart, at fortælle dem, at der ikke tale om raketvidenskab. Rart at lære at kende ens KLEO-lærere.

Konsulentevaluering af workshoppen

Fint med tid, hvor lærerne faktisk kunne nå langt med forberedelse af deres første aktion. Når man gik rundt fornemmede man, at nogle stadig skulle have "ro" på og have forklaret, hvad det egentligt er, det går ud på. En helt naturlig reaktion jf. ovenstående punkt om QTI.

Konsulentevaluering af workshoppen

Plads til egne noter...

Positivt ved pædagogisk dag og workshoppen – ifølge KLEO-lærere på SC

Herunder indsat citater fra lærerne, som udtrykker deres positive oplevelse ved den pædagogiske formiddag og workshoppen om eftermiddagen:

Det var en god workshop og efterfølgende godt at spare med de andre KLEO lærere om mulige aktioner.

Evaluering 1 runde - Lærerbesvarelse

Det er spændende og inspirerende at diskutere pædagogik med sine kollegaer. Så alene det er givtigt og motiverende for det daglige arbejde. Jeg lavede cirka en halv sides noter med små tiltag jeg kan gøre i den daglige undervisning. Det er et ark, jeg finder frem i sommerferien, når jeg har atter har tid.

Evaluering 1 runde - Lærerbesvarelse

Altid rart at få nye input og især fokus på "hands on" aktioner, der kan forbedre min undervisning.

Evaluering 1 runde - Lærerbesvarelse

Det allermest givende er den praktiske del, hvor man skal beskrive ens aktion og den hjælp man kan få hertil af ens KLEO-konsulent. Den direkte sparring er rigtig vigtig som igangsætter for processen med at formulere aktionen.

Specielt, kan jeg forestille mig, den første aktion man skal igang med. Selvfølgelig fordi man er lidt usikker på hvad det er man går ind til. At høre andres erfaringer med (andre) aktioner var også givende, og gav inspiration til hvad man selv skulle gå igang med.

Evaluering 1 runde - Lærerbesvarelse

Jeg synes, det er interessant at høre om og diskutere de andre læreres erfaringer fra projektet. Umiddelbart tænker jeg, at der er meget hands-on i dette projekt, hvilket er fint. Teorien og forskningen som KLEO tager udgangspunkt i, har jeg til gengæld hørt om indtil flere gange nu - så gerne mere praksiserfaring.

Evaluering 1 runde - Lærerbesvarelse

Generelt fint oplæg.

Evaluering 1 runde - Lærerbesvarelse

Jeg synes, at snakken/drøftelsen med ens kolleger og ledelsen om den enkelte aktion var både interessant og meget lærerig.

Evaluering 1 runde - Læreresvarelse

Oplæg og diskussion af case.

Evaluering 1 runde – Læreresvarelse

Konkrete eksempler fra undervisningen.

Evaluering 1 runde – Læreresvarelse

Jeg har snart undervist i mange år og har en pædagogisk kandidatgrad så jeg ved ikke om jeg er blevet tilført så meget nyt. (dette svar skal ikke forstås som et surt opstød eller overlegent svar :-)) Det er meget fint, at man bliver 'tvunget' ud i at gøre prøve noget nyt, som man måske ofte har tænkt sig at gøre, men bare aldrig har fået sig taget sammen til. Det rykker én væk fra daglig undervisning og over i nye tankegange som ikke er så besværlige når først de er prøvet af på sin (forsøgs)klasse.

Evaluering 1 runde - Læreresvarelse

Plads til egne noter

Hvad skal ændres i anden runde på SC og de nye skoler?

Nogle af de samme citater fra de forrige sider vil forekomme igen, da deltagerne besvarer i forhold til begge dele nogle gange.

Plads til forbedringer på pædagogisk dag – ifølge leder og konsulenter

Herunder indsat citater fra konsulenter og leder, som udtrykker deres oplevelse ved den pædagogiske dag med henblik på ændringer:

Måske behøver teorien omkring aktionslæringstilgangen ikke fylde så meget. Lærerne begyndte meget tidligt på dagen at spørge ind til, hvordan de skulle gøre rent praktisk, og denne adskillelse af det teoretiske og det praktiske behøver måske ikke vægte det teoretiske så højt.

Det vigtigste er vel, at de har en forståelse for, hvad der er på spil overordnet set samt en forståelse for processen?

Konsulentevaluering af pæd.dag

Nogle indlæg føltes lidt lange og der bør være mere fokus på baggrunden for hhv. aktionslæring og QTI. Nogle slides var lidt for lange og nogle slides var svære at se.

Konsulentevaluering af pæd.dag

Det var ikke helt tydeligt i starten hvad det var, der skulle ske – og hvornår. Der kunne godt have været en tydeligere gennemgang af hele projektet og deadlines. Jeg fik sagt, at jeg til samtalen også ville snakke med lærerne ud fra deres QTI. Det var først efterfølgende jeg blev helt skarp på, at det kun er lærerne selv, der behøver at se den. To lærere var lidt bekymrede for brugen af QTI, selv om vi prøvede at fortælle, at det kun er et øjebliksbillede fra et hold af elever.

Generelt tror jeg, at man skal være meget tydelig i at forklare hvem der skal gøre hvad – og hvornår.

Lederevaluering af pæd.dag

Indlæg om aktionslæring blev lidt fattigt og her kunne der måske være lidt mere dybde. Inddragelse af flere eksempler kunne være en ide.

Konsulentevaluering af pæd.dag

Jeg skal måske selv være bedre til at tænke praksiseksempler ind i min teori-del (om aktionslæring).

Konsulentevaluering af pæd.dag

Kunne måske være en overvejelse værd, at placere oplægget om QTI efter frokost og komme i gang med aktionsplanerne (brainstorm og problemløsningskredsløbet/Delphi-metoden) efter introduktion til aktionslæringsbegrebet – altså før frokost.

Konsulentevaluering af pæd.dag

Gennemgangen af aktionslæring. Der var lidt misforståelser. Men ikke noget, der ikke nemt kan gøres bedre.

Konsulentevaluering af pæd.dag

QTI målingen er igen til stor debat. Lærere ser den som en måling af dem, som kan bruges negativt. Det gjorde vi på RS også til at starte med. Der skal måske tænkes lidt anderledes, eller acceptere at QTI bliver modtaget med mistro.

Når man skal introducere til aktionslæring, er det vigtigt at have (mange) gode og konkrete eksempler med som inspiration til at sætte lærernes tanker omkring egne potentielle aktioner i gang.

Konsulentevaluering af pæd.dag

Plads til egne noter

Hvad skal ændres ved workshoppen – ifølge leder og konsulenter?

Herunder indsat citater fra konsulenter og leder, som udtrykker deres oplevelse ved workshoppen med henblik på ændringer:

En generel udfordring bliver at få afviklet det hele inden 9. april. Mange af KLEO konsulenterne og lærerne kunne først mødes primo marts – og så er der ikke lang tid til, at jeg også skal se undervisningen og lave opfølgning i teams efterfølgende. Det fremgår ikke helt tydeligt om man kan bytte rundt – så jeg ser undervisningen FØR KLEO konsulenten ser den, men umiddelbart tænker jeg, at det er mest optimale at KLEO konsulenten ser undervisningen først.

Lederevaluering af workshop

Måske at også den praktiske workshopdel igen startede teoretisk. Vi havde snakket om at starte med en brainstorm-øvelse, men undlod dette for at det ikke blev for gentagende i forhold til Mettes Delphi-gennemgang. Det ville det være blevet, men samtidig ville det stadig være rart at starte workshoppen med work.

Konsulentevaluering af workshop

Der skal lidt mere fokus og styr på eksakte datoer fra start.

Konsulentevaluering af workshop

Selvom Mette var meget tydelig omkring, at det var Læreren, der var i centrum denne gang, var det vanskeligt at fastholde deltagerne i dette. De ville nu helst se på eleverne, og lave forandringer for dem for at se hvordan det påvirkede dem. Jeg måtte koncentrere mig meget om at få det drejet hele tiden.

Konsulentevaluering af workshop

Give lidt mere tid til observationsplan samt den didaktiske samtale.

Der er meget snak i grupperne, herunder de enkelte læreres arbejde med planerne skal måske faciliteres lidt tættere.

Konsulentevaluering af workshop

Det var svært, at være den spørgende konsulent. Men det bliver bedre næste gang. Lærerne skulle lige finde ud af, at aktionen er ud fra deres ønske.

Konsulentevaluering af workshop

Tiden blev lidt knap. Særligt mit oplæg med QTI, hvor der forventeligt var skepsis og spørgsmål. Jeg er inspireret til noget, som jeg bør medtage i oplægget, hvis jeg skal gentage det. Det kunne ligeledes være en idé, at vi spejder tempoet helt ned fra starten og forklarer måned for måned hvem der gør hvad hvornår. Der er mange frustrationer hos lærerne som vi skal have taget væk.

Bolden er jo trillet over på lærernes banehalvdel, så succesen afhænger også af deres indsats. Skal vi være mere indpiskere?

Konsulentevaluering af workshop

Plads til egne noter

Hvad skal ændres ved pæd.dag og workshoppen – ifølge KLEO-lærerne?

Nedenstående punkter er fra referatet fra det afrundende evalueringsmøde mellem alle lærere og leder på spørgsmålet: Hvad kan vi gøre anderledes?

- Bedre timing af forløbet – (pt. fusion af flere skoler, gymnasiereform)
- Lavpraktiske ting der ikke lykkes. Frustrerende.
- Alle er presset.
- Ønsker stram styring – afsæt tid til at udfylde skema.
- Beskrive efterfølgende er bedre. Hvad er intentionen? Forskning eller bedre undervisning?
- Udlevere inspiration til hvordan læreren skal gribe det an.
- QTI måling resultat? Forskning? Projekt? Ønsker tydeliggørelse af sammenhæng.
- Ønsker svar på: Hvordan ses / opleves jeg som lærer?
- Det har været en smule uoverskueligt. Hvem skal have hvad og hvornår?
- Projektet generelt: Dette er rigtig godt, og vi har store tanker og planer til hvad vi gerne vil opnå, men det drukner i alt det andet arbejde.
- Der er stor forskel på de enkelte klasser: Antal, stemningen, faglighed.

Leder Evalueringer 1 runder Skive F2018\\Referat af KLEO 1 møde

Nedenstående er lærernes beskrivelser i evalueringen til slut i forløbet om, hvad de ønsker anderledes:

Workshop med KLEO-konsulenter må gerne være mere resultatorienteret, dvs. at det kunne være rart hvis vi kunne færdiggøre aktionsplanen på selve workshoppen. Så mere fokuseret skrivning. Jeg synes der var for lidt individuel tid sammen med Kleo-konsulenten.

Evaluering 1. runde - Læreresbæsvarelse

Gerne mere erfaringsudveksling kombineret med lidt teoretisk baggrund.

Evaluering 1. runde - Læreresbæsvarelse

Ser gerne at der er max. fokus på aktionerne. Således at man er færdig med beskrivelsen på den pædagogiske dag. I første runde blev der brugt en del tid

på disse efterfølgende, og tid er en ufattelig knap ressource (med både en ny gymnasireform og en skolefusion).

Kunne være rigtig godt med et idékatalog over aktioner, så man hurtigere kan finde frem til noget der kan give mening for en selv at tage fat på.

I forhold til observation af konsulent og leder vil der uundgåeligt være praktiske udfordringer, som nok ikke lige lader sig løse.

Evaluering 1. runde - Læreresvarelse

Fokus på praksiserfaring.

Evaluering 1. runde - Læreresvarelse

Sørg gerne for at der er sat tid af til at hjælpe kursisterne med at få færdiggjort aktionsplan på selve workshop-dagen.

Evaluering 1. runde - Læreresvarelse

Fokus på helt konkrete eksempler på undervisningsaktioner. Jeg går ud fra, at KLEO-konsulenterne naturligvis også gennemfører undervisningsaktioner med deres klasser. Lad os høre om dette, og de erfaringer der gøres med disse aktioner.

Evaluering 1. runde - Læreresvarelse

En bedre timing i relation til, hvornår aktionerne skal forløbe. Det er nok, at KLEO konsulent observerer. Timeallokeringen står ikke mål med indsatsen. For meget fokus på skriftlige tilbagemeldinger.

Evaluering 1. runde - Læreresvarelse

Måske at der på introdagen var nogle praktiske eksempler i hvad man kunne gøre (en form for idekatalog)

Evaluering 1. runde - Læreresvarelse

Plads til egne noter

Samspil mellem pædagogisk formiddag og workshop om eftermiddagen

Herunder indsat citater fra leder og konsulenter, som udtrykker deres oplevelse ved samspillet mellem den pædagogiske formiddag og eftermiddagens workshop med henblik på ændringer:

Den overordnede struktur med både teori og praksis, men vægtningen skal nok ændres.

Jeg ved ikke, om man kan ændre den overordnede vægtning mellem de to dele, den pædagogiske dag og workshoppen, så workshopdelen fylder mere? Det er måske problematisk i forhold til de nye skoler, hvor alle lærere skal være med på den pædagogiske dag?

For alle lærerne er det også nødvendigt, at de får oplevelsen af at få noget med fra den pædagogiske dag, som de kan bruge, og det kan jo godt være mere praksisnært, hvor det vel egentlig er projektdeltagerne, der i højere grad har brug for den teoretiske forståelsesramme, fordi de skal arbejde inden for den?

Konsulenternes svar \\Evaluering samspillet

Kort oplæg fra leder, samt kort intro til aktionslæring, hvorefter man kunne tale mere ud fra et videoindlæg.

Videoindslag efter kort forklaring om aktionslæring og QTI. Bedre som oplæg til workshoppen. Blive mere konkrete. Kort oplæg om QTI og baggrunden for den. Klar gennemgang af forløbet (tidsplan kun for den pågældende skole) og ansvarsfordeling.

Konsulenternes svar \\Evaluering samspillet

De store linjer og planlægning af dagen med pædagogisk dag og efterfølgende workshop fungerede godt. Godt at alle konsulenterne var med i oplæggene.

Mere tydelig tidsplan og overblik. Bedre introduktion til hele projektet. Pas på med at gøre det alt for kompliceret. En generel udfordring bliver at få afviklet det hele inden 9. april. Mange af KLEO konsulenterne og lærerne kunne først mødes prio marts – og så er der ikke lang tid til at jeg også skal se undervisningen og lave opfølgning i teams efterfølgende. Det fremgår ikke helt tydeligt om man kan bytte rundt – så jeg ser undervisningen FØR KLEO konsulenten ser den, men umiddelbart tænker jeg, at det er mest optimale at KLEO konsulenten ser undervisningen først. Efterfølgende har jeg hørt meget godt om dagen og lærerne har været meget optaget af at skulle lave aktionerne.

Leders svar \\Evaluering samspillet

Opbygningen kan nok i store træk fastholdes.

Der kan ændres lidt ved den tid der var afsat til Søren omkring MITB og QTI, så der er lidt mere tid til snak og diskussion af dette. Hanne og Melinas indlæg om motivation og aktionslæring kan samles til et punkt.

Konsulenternes svar\\Evaluering samspillet

Rækkefølgen for oplæggene fungerede og var en naturlig følge af hinanden.

Planerne var helt uoverskuelige. Planen var ikke til at lave stor, og der var utrolig meget info.

Konsulenternes svar\\Evaluering samspillet

Måske skal der laves lidt om, og få lærerne igang noget tidligere, så det ikke bliver kedeligt og dermed ligegyldigt. QTI målingen skal have meget opmærksomhed, den skaber debat.

Lærerne skal hurtigere i gang med deres aktionsplaner, hvor meget teori skal de vide.

Konsulenternes svar\\Evaluering samspillet

Strukturen er fin. Evt. finjustere lidt i oplæggene og forklaringen af projektets formål og potentiale.

Konsulenternes svar\\Evaluering - Søren Husted Pedersen

Mettes Delphi-øvelse eller noget tilsvarende skal bibeholdes i næste plan på de nye skoler også.

Konsulenternes svar\\Evaluering samspillet

Plads til egne noter

Opsummering – gode råd til pæd. dag og workshop på nye skoler

Tydlig gennemgang af projektet og deadlines

- Stille og rolig gennemgang for at undgå frustrationer hos allerede travle lærere.
Forslag: Evt. lade lærerne snuse til KLEO-websitet inden workshoppen, så de er lidt forberedte.

Afværge bekymring for den relationspædagogiske lærerprofil (QTI-spørgeskemaet)

- **Forslag:** Evt. vise kapitlet fra lærererfaringsbogen (ROK-projektet) særligt kaptitlerne af Søren Husted Pedersen og Thomas Andersen, og på den måde afmystificeres bekymringen. Desuden udkommer der en praktisk vejledning til dette (publiceret af CUDiM) til næste semester.

Fokus på praksiserfaring

- Praksiseksempler bør inddrages mere ved oplægget om aktionslæring som inspiration. Lærerne savner inspiration til, hvordan de skal gribe det an. De efterspørger praksiseksempler og idekatalog på aktionseksempler.
- **Forslag:** Her kan konsulenterne evt. vise de mange eksempler fra Baggrundsrapporten (ROK-projektet), hvor bilagsdelen indeholder eksempler på aktionsplaner (Lund & Boie, 2017a).
- **Forslag:** Evt. vise eksempler fra lærererfaringsbogen (ROK-projektet), hvor der er kapitler, som beskriver forskellige aktioner, erfaringer og gode råd (Lund & Boie, 2017c).

Tid til sparring

- Afsætte god tid til idegenerering og tid til sparring/drøftelse med andre lærere og KLEO-konsulenterne, der er tilknyttet den enkelte lærer. Delphi øvelsen bør gentages.

Afsæt tid til udfyldelse af aktionsplan på workshoppen

- Mere tid til at arbejde med aktionsplansideer og udfyldelsen i selve workshoppen, da lærerne føler sig pressede på tid.
- Sikre at aktionsplanen er udfyldt inden slutningen af workshoppen. Lærerne ønsker stram styring og er meget tidspresede og vil derfor gerne støttes i at komme i gang med det samme.

Generelt tidspres

- Svært at nå dels aktionsplan og observationsplan og så også at afprøve sin aktion, inden der kommer besøg fra konsulent og leder.
Forslag: Dette afhjælpes måske nu, hvor konsulenterne kan forsøge at styre, at lærerne udfærdiger en aktionsplan under selve workshoppen. Hvis tiden er til det kan de måske også nå at udfærdige en observationsplan. Hvis det er tilfældet, bedes der ændres i den overordnede plan og deadline-datoer også på KLEO websitet.

Vægtning mellem pædagogisk formiddag og workshop om eftermiddagen

- Afhænger af den pågældende skole og hvorvidt denne kender til aktionslæringsprocessen, og hvorvidt skolen kender til tematikken, KLEO-konsulenterne skal holde oplæg om. Det samme gælder workshopdelen, derfor vil vægtningen afhænge af den pågældende skole.
- Konsulenterne skal derfor sparre med den pågældende pædagogiske leder på den skole, de skal ud på.

Generel tilfredshed fra lærersiden

Lærerne udtrykker at de er tilfredse med projektet og den måde dels workshop og dels pædagogisk dag er forløbet på. Lærerne bliver inspireret af konsulenternes tilgang og oplever en god sparring dels med leder og konsulent samt ved det evaluerende møde som lederen forestår til slut i aktionsrunden med alle lærerne samlet.

Ovenfor har jeg gennemgået pædagogisk dag og workshoppen. Derudover er der også konsulenternes og lederens opgave omkring samtalen efter endt observation af lærerens undervisning³. Lærerne er i den forbindelse til slut i aktionsrunden blevet spurgt til udbyttet af observation af deres undervisning, også her udtrykker de, at de er tilfredse med konsulenternes og lederens sparring. Nedenfor vises lærernes besvarelser omkring observation og videndelingsdimensionen.

Observation og sparring og videndeling

Udbytte ved konsulentbesøg i klassen og efterfølgende samtale

Spørgsmålene lød som følger:

Hvilket udbytte har du haft af at have besøg af din konsulent i forbindelse med din aktion?

Giv gerne specifikke eksempler, således at en person udefra kan følge din beskrivelse.

(Svarprocent 67%: 10 ud af 15)

Nyt perspektiv på egen rolle og elevernes indbyrdes roller.

Lærers svar \ Evaluering 1. runde

Fik fin feedback på min aktion og har efterfølgende gjort mig forskellige tanker om hvad jeg vil have specielt fokus på.

Lærers svar \ Evaluering 1. runde

Mange små gode inputs til min tilgang til eleverne, små didaktiske tiltag.

Lærers svar \ Evaluering 1. runde

Min konsulent var meget konstruktiv - især i forhold til at diskutere og komme med forslag til kommende eksperimenter/variationer i forhold til aktionen.

Lærers svar \ Evaluering 1. runde

Meget positivt udbytte og en rigtig god pædagogisk snak :)

---

³ Konsulenter og leder kan gøre brug af guiden til samtalen om observationen under den trefasede observationsguide <https://drive.google.com/file/d/1wnjr7AK4pHlt1pZlugqKd7N4begk0zze/view>

Konsulenter og leder har fået yderligere vejledning og inspiration til samtalen i form af en 'Samtaleguide' kaldet: 'Inspirationsspørgsmål til den didaktiske samtale på baggrund af en gennemført aktion' <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1JExbD6YsIVOZvhBKclb2pmvNryOKLiM> (kun tilgængelig for leder og konsulent)

Læreren's svar\\Evaluering 1. runde

Det giver en god snak om undervisningen, og det er altid rart. Jeg har ikke ændret min undervisning pga. dette besøg.

Læreren's svar\\Evaluering 1. runde

Min konsulent gav god feedback i form af de iagttagelser, hun havde gjort sig under aktionen og satte nogle tanker i gang.

Læreren's svar\\Evaluering 1. runde

God feedback.

Læreren's svar\\Evaluering 1. runde

Udbytte ved lederbesøg i klassen og efterfølgende samtale

Spørgsmålene lød som følger:

Hvilket udbytte har du haft af at have besøg af din leder i forbindelse med din aktion? Giv gerne specifikke eksempler, således at en person udefra kan følge din beskrivelse. (Svarprocent: 10 ud af 15 = 67% samt 1 referat fra evalueringsmøde).

God feedback på elevernes indbyrdes relation og reaktionsmønstre - samt feedback på min rolle som lærer. Ros og anerkendelse for min måde at undervise/gribe klassen an på, har også været motiverende for videre arbejde med elementerne fra aktionen.

Læreren's svar\\Evaluering 1 runde

At jeg tager for meget på mine egne skuldre i undervisningen. Overforberedt.

Læreren's svar\\Evaluering 1 runde

Hun (leder) har fået et indblik i min måde at undervise på og hvilke tanker jeg har gjort mig i forbindelse med projekter.

Læreren's svar\\Evaluering 1 runde

Op til observationen er man rimelig bevidst om at man skal observeres. Men når først seancen er i gang glemmer man det stort set. Jeg har haft et godt udbytte af observationen. Selvfølgelig primært den eftersnak vi havde efter observationen. Det at få sat andre øjne på ens undervisning, men også hvad der sker i klassen, er meget givtigt, og gør at man fremadrettet nok vil have indstillet "antenne" lidt anderledes i forhold til eleverne.

Læreren's svar\\Evaluering 1 runde

Jeg synes, det er glimrende, at min ledelse kommer med ud i klasserne og ser, hvorledes jeg praktiserer mit fag. I mit tilfælde holdt vi efterfølgende ligeledes MUS-samtale. Denne samtale blev meget kvalificeret, fordi den tog udgangspunkt i en konkret undervisningssituation.

Lærers svar\\Evaluering 1 runde

Det giver en god snak om undervisningen, og det er altid rart.

Lærers svar\\Evaluering 1 runde

Det gav en snak om min rolle.

Lærers svar\\Evaluering 1 runde

Det er givende at ledelsen kommer med ud og ser hvad der sker i klassen – både for eleverne og læreren.

Evaluering af 1 runde Skive F2018\\Referat af møde med lærernes afholdt af leder

Vi ser altså at lærerne udtrykker tilfredshed med konsulenternes og lederens sparring. Desuden udtrykkes det i referat fra lederens samlede møde om evalueringen med lærerne, at det er givende at høre om de andre læreres aktioner og dermed at lære fra hinanden. Det evaluerende møde har en vidensdelingsværdi.

Lærerne opsummerer i referatet flere gode oplevelser ved deltagelsen i projektet, som tilsammen illustrerer en stor tilfredshed med deltagelsen. De opsummerer efter at have delt deres aktioner med hinanden ved at svare på *Hvordan har det været at sidde til mødet i dag?*:

- Bedre end forventet.
- Det giver meget, da man bliver præsenteret for de andres måde at undervise på.
- Man kan bruge andres viden til egen undervisning.
- Erfaringsudveksling er lærerigt og spændende.
- Man kan inspirere hinanden.
- Udfordring = tiden. Man har travlt til hverdag, så man kan også drukne i møder.
- Fokus bliver fjernet fra selve undervisningen, hvis man skal til for mange møder.
- Det er dejligt, at man er opdelt (8 lærere ved hvert evalueringsmøde sammen med leder). På denne måde snakker man mere intenst om de andres aktioner.
- Projektet gør, at man bliver tvunget til at tænke nye tanker. Tanker og aktioner, som man ikke vil få tid til i hverdagen.
- Det har været en smule uoverskueligt. Hvem skal have hvad, og hvornår?
- Det gode ved projektet = hvordan kan jeg lave nogen små forbedringer?
- Det er helt lavpraksis og ikke nødvendigvis fyldt med teori.
- Det er givende at ledelsen kommer med ud og ser hvad der sker i klassen – både for eleverne og læreren.

Evaluering af 1 runde Skive F2018\\Referat af møde med lærerne afholdt af leder

Fremtidige ændringer

Som det fremgår ovenfor, skal der justeres lidt i pædagogisk dag og workshoppens indhold, timing og vægtning, men overordnet er der tilfredshed med den første udrulning af KLEO. Ligesom også elementerne aktionsplan (udfyldt af lærer), observationsplan (udfyldt af lærer) og evaluering (udfyldt af konsulent og af leder i form af samlende møde med alle lærere) er benyttet.

Disse elementer sikrer, at lærernes aktionsarbejde bliver systematisk og dermed tilgængeligt for refleksion i sparring med andre kolleger/konsulenter og leder. Alle deltagere har på tilfredsstillende vis udfyldt disse med en høj svarprocent⁴.

---

⁴ Svarprocenter:

Aktionsplaner, svarprocent: 100% (Alle 15 lærere)

Observationsplaner, svarprocent: 94% (14 lærere)

En konsulent var syg, derfor er der ikke afholdt observation for den ene KLEO-lærer.

Evaluering fra konsulent, svarprocent: 94% (14 lærere)

En konsulent var syg, derfor har man ikke kunnet udfylde evaluering.

Evaluering fra lærer, svarprocent: 67% (I nogle af spørgsmålene under 50%, da læreren har undladt at svare)

Evaluering fra leder med alle KLEO-lærere: 100%

(To evalueringsmøder afholdt af leder: 8 lærere v. første møde, 7 lærere v. andet møde)

Efter endt læsning: Til konsulenter og ledere

I forhold til jeres egne refleksioner over små elementer, der skal korrigeres i næste forløb og på de nye skoler, vil jeg anbefale jer at gå på vores Google+ gruppe, hvor alle ledere og konsulenter lagde gode ideer ind under Koldkærgård-seminardagene med henblik på præsentationerne på de nye skoler.

Plads til egne noter

Referencer

- Kamp, M. (2017a). Er det virkelig elever på vores skole - i vores klasser? interview med Lea Lund. *Gymnasieforskning*, 11(Sept.), 26–29.
- Kamp, M. (2017b). Hvorfor oplever jeg det så ubehageligt når alt er godt? Interview med Mette Boie. *Gymnasieforskning*, 12(Dec.), 28–31.
- Lund, L. (2018). *Juni - Tegn på lærerudvikling – Rapport 1. En evaluering af KLEO-projektets første runde juni 2018*. Aarhus: CUDIM, AU.
- Lund, L., & Boie, M. a. k. (2017a). *Baggrundsrapport september 2017: Relationskompetence og Klasseledelse i gymnasiet - et aktionsforskningsprojekt (in English: Background report September 2017, Teachers' Interpersonal Competence and Classroom management in High school - action research)*. Aarhus: CUDIM, AU.
- Lund, L., & Boie, M. a. k. (2017b). *Erfaringsopsamlingsrapport september 2017: Relationskompetence og Klasseledelse i gymnasiet (in English: Report September 2017, Teachers' Interpersonal Competence and Classroom management in High school - action research)*. Aarhus: CUDIM, AU. Aarhus.
- Lund, L., & Boie, M. a. k. (2017c). *Lærererfaringer og gode råd september 2017: Relationskompetence og Klasseledelse i gymnasiet - et aktionsforskningsprojekt (in English: Teachers experiments and advices)*. (L. Lund & M. A. . Boie, Eds.). Aarhus: Aarhus universitet, CUDiM.
- Lund, L., & Lund, R. L. (2017). *Slutrapport september 2017 - Udvikling, test og validering af QTI-spørgsmål i en dansk gymnasiekontekst (in English: Final report September 2017 - Developing, testing and validating QTI items in a Danish High school context)*. Aarhus: CUDIM, AU.

HVAD SKAL BEVARES, OG HVAD SKAL ÆNDRES?

Arbejdsrapport fra KLEO-projektets første runde juni 2018

Denne arbejdsrapport er lavet på baggrund af erfaringerne om det praktiske ved første udrulning på Skive College, hvor de 15 deltagende lærere og deres leder har afprøvet første runde i KLEO-projektet fra januar til april 2018 understøttet af de otte KLEO-konsulenter tilknyttet projektet. Fra efteråret 2018 skal disse erfaringer spredes til yderligere fire skoler: Grenaa Gymnasium: HF, Randers HF & VUC: AVU, SOSU Herning: SOSU og Silkeborg Business College 360: HHX.

KLEO-konsulenterne samt lærere og leder fra Skive College har beskrevet deres erfaringer vedrørende det praktiske i projektets første runde. Denne afrapportering er lavet med henblik på at sikre, at tilrettelæggelsen af det videre forløb på de nye skoler samt på Skive College bliver justeret ud fra de deltagende læreres oplevelser. Rapporten er således udelukkende et arbejdsredskab til konsulenterne og lederne om processen, som de har varetaget. Derfor er alle spørgsmål og svar vedrørende det praktiske i forløbet indsat i denne arbejdsrapport efterfulgt af plads til konsulenternes egne noter.

Denne arbejdsrapport viser således *ikke*, hvordan lærerne har arbejdet med deres aktioner, og hvad de har erfaret herved. Denne indsigt foreligger i 'Tegn på lærerudvikling – Rapport 1. En evaluering af KLEO-projektets første runde juni 2018' (Lund, 2018), hvor man også kan læse mere om det teoretiske afsæt bag projektet, og desuden kan man se de samlede informant- og datasæt.